

Derde Dag van de Fenomenologie in Almere Fenomenologie als medicijn voor de huidige tijd

Ruim 100 mensen bezochten de jaarlijkse Dag van de Fenomenologie, die dit jaar op 23 april 2023 plaats vond op biodynamische Stadsboerderij in Almere met voordrachten van Edith Lammerts van Bueren en Wolter Bos.

Voor zaterdag 23 april was de weersvoorspelling niet best, regen, wind en kou. Warm aangekleed, goed voorbereid op herfstachtige temperaturen, togen ruim honderd mensen naar de Stadsboerderij in Almere, aangetrokken door een rijk programma. Een lezing door Edith Lammerts van Bueren in de ochtend en een lezing in de middag door Wolter Bos. Daaromheen een divers aanbod van verschillende werkgroepen: over de planten van de biodynamische preparaten, brandnetel en paardenbloem – het element water (eens ging de zee hier te keer) – vogels kijken in de polder – het raadsel van de kleur – kijken naar koeien – kijken in de bodem – fenomenologische kijk op scheikunde.

In de grote, hoge, open werkhal van de boerderij was alles zorgvuldig voorbereid. De deelnemers werden welkom geheten door de boerin van de Stadsboerderij Tineke van den Berg. Vele vrijwilligers verzorgden de binnenkomers met geurige koffie en thee en in de lunchtijd stonden er grote pannen hete soep klaar. Maar ook de weergoden verzorgden ons goed, regen en wind waren weggestuurd, de hele dag stond in de zon, letterlijk en figuurlijk.

Antoon van Hooft vertelde vervolgens met zichtbaar plezier hoe indertijd bij de eerste Fenomenendag de belangstelling nog bescheiden was, maar dat vandaag het aantal van honderd mensen overeen kwam met de stoutmoedige uitroep die ooit, bij de allereerste plannen, geklonken had: 'We gaan voor 100 mensen!'

Van wilde plant tot cultuurplant

Edith Lammerts van Bueren opende haar lezing met de vraag aan het publiek wie er bekend was met de biologische landbouw, het verschil tussen BD en bio, wie bekend was met begrippen vanuit de antroposofie of wie wel eens gewerkt had of bekend is met fenomenologie. Bij elke vraag kwamen er vaak vingers omhoog,

maar er waren zeker ook mensen die open en nieuw op deze dag waren afgekomen.

Fenomenologisch kijken naar voedingsgewassen en zo het wezenlijke van deze planten benaderen. Edith haar werkwijze beslaat vier gebieden, die van de elementen:

- Wat kan ik uiterlijk zien (aarde)
- Momentopnamen in de stroom van de tijd plaatsen en daar de groei-gestiek in zien (water)
- Een oordeel terughouden, een innerlijk beeld laten ontstaan. (lucht/ licht)
- Dit een tijd lang doen om tot een levend begrip van het wezen van de plant te komen (vuur/warmte).

Dit laatste doet mij denken aan de dichter Willem Hussem, die dichtte: 'Al dat hout – bij de haard – voor één vuur – warmte vergt jaren groei.'

In haar heldere uiteenzetting bracht Edith ons eerst in gedachte, in een beeld, terug naar een allereerste jongste vorm van de aarde. Moeras, water, geen vaste grond, dichte nevelsluiers, nauwelijks lichtinval. Uit die oertijd stamt nog de ons bekende heermoes, de paardenstaart met zijn lange wortelstokken, horizontaal kruipend door de aarde. Voort-planten gaat eerst nog vegetatief. Geen blad, alleen maar sprietvorm, geen bloei. Later ontstaan er plantenvormen die zich door ongeslachtelijke sporen vermenigvuldigen.

Dan langzamerhand lossen de nevels zich op, het licht kan nu meer en meer binnenstromen, het moeras verdicht zich tot vastere aarde en de moerasplanten worden vasteland planten. Ook wortels verdichten zich tot penwortels, zoals bij de mierikswortel. Er vormen zich bladrozetten dicht op de grond. Eerst zijn de bladvormen door de inwerking van het aarde/water element nog rond/ovaal; dan ontstaan door het ingrijpen van de lichtkrachten van boven insnijdingen in de bladranden. De stengel, waar de bladeren zich aan vormen, verheft de plant mettertijd uit het aarde-gebied en streeft steeds hoger naar het licht, totdat als kroon op het werk de bloem verschijnt.

Kijken we nu verder naar de vrucht- en zaadvorming dan zijn daar verschillende vormen waar te nemen. Eerst, zoals bij de paardenbloem, verschijnt er die prachtige, zuivere zaadpluisbol, de wind neemt de zaadpluisjes mee en waait ze waarheen hij wil. Kinderen helpen mee en blazen de zaadpluisjes met hun adem de blauwe, zonnige lucht in en worden 100 jaar! Vervolgens verschijnt dan het vleugelloos zaad; de hauwtjes, een soort langwerpige zaaddozen, ze zijn onderhevig aan de zwaartekracht van de aarde en vallen zo van de uitgebloeide plant in de grond. Zandraket en knopherik zijn hier voorbeelden van.

Met het bereiken van de bloem-, zaad- en vruchtvorming heeft de natuur haar hoogtepunt bereikt. Nu is het aan de orde om te kijken naar hoe de mens handelend zich ten opzichte van de natuur opstelt. Hij gaat de wilde plant veredelen tot cultuurgewas; het begin hiervan ligt al duizenden jaren achter ons. Wilde grassen worden veredeld tot voedende granen.

Nu is het belangrijk om je af te vragen met welk doel je wilt gaan veredelen. Waar kijk je naar? Gaat het je om de stoffen, de vitamines, de calorieën, enz? Of gaat het om ons fysiek lichaam, onze energie, de plant als brandstof? Of gaat het om iets heel anders, te weten onze vitaliteit, onze levenskracht, ons etherlichaam? In het laatste geval hebben we het over de levende kant van het leven, in het laboratorium richt men zich op de stoffen, de dode kant.

De biologisch-dynamische zaadveredeling nu richt zich zo op het cultiveren van bijvoorbeeld een slaplant, dat de mens zijn levenskracht – zijn gezond zijn – aangewakkerd wordt. In zijn verteren ontmoet hij de levens- en vormkrachten van de op biologisch-dynamische wijze geteelde en veredelde plant. Daarbij moet tegenwoordig ook rekening gehouden worden met een slaplant die goed reageert op grote droogte, of lange regenval.

Edith Lammerts van Bueren vergeleek samen met ons de giftige, stekelige en bitter-smakende wilde sla en de in cultuur gebrachte vormen, zoals kropsla. De omhullende bladeren van de krop met hun milde, zachte smaak vormen als het ware een vrucht in het bladgebied. Dat is het kenmerkende van cultuurvormen, dat wat in de natuur na elkaar verschijnt, in de cultuurvormen elkaar doordringt. Ze nam ons mee door lange tijden, beoefende het terughouden van oordelen en met de beelden van haar onderzoek naar de slaplant gaf zij ons een voorbeeld hoe je lange tijd met één plant je kunt verbinden. Hier werd de fenomenologie beoefend!

‘Waarom fenomenologie in de huidige tijd?’

Na de middag-werkgroepen en de thee sprak tot slot Wolter Bos. Hij schetste hoe ons bestaan tegenwoordig overspoeld wordt met indrukken, vluchtig, oppervlakkig, veel en nog meer. Op die manier verdwijnt het leven uit ons. In deze tijd wordt ons voorgetoverd hoe snel en handig de machine onze handelingen, zelfs ook onze gedachten, kan overnemen. En de gewonnen tijd wordt dan weer gevuld met op de loer liggende afleidingen en opnieuw weer indrukken. Hoe sneller, hoe beter.

Fenomenologie beoefenen kan ons helpen weer gezond en levend te worden, je kunt het zien als een medicijn voor de huidige tijd. Onbevangen waarnemen – liefdevol kijken – het eigen oordelen en handelen terughouden – niet alleen in een moment, maar door de stroom van de tijd heen – de tijd nemen.

Eigenlijk zoals engelen naar ons kijken!

En wanneer wij ons zo willen bekwamen om naar de wereld om ons heen te kijken – anders kijken, anders denken en anders doen met nieuwe ogen, zoals het motto van Tineke van den Berg in het Dynamisch Perspectief 2023-1 klinkt – dan werken we niet alleen gezond makend aan onszelf, maar ook aan de natuur, aan de aarde. Nog geen twee minuten nadat Wolter zijn verhaal beëindigd had, barstte er een hevige maar korte regenbui kletterend los op het dak van de boerderij. Was het eerder gekomen dan hadden wij Wolter niet kunnen verstaan. Alles, boven en onder, was deze dag goed geregeld.

Tekst: Ibel Pronk